FIKIH KÖŞESİ YAZILARI (86)
GENÇLERLE İLGİLİ SORULAR

1. *İnsan ne zaman çocuk, ne zaman genç ve hangi yaştan sonra olgun veya yaşlıdır?*

İnsanın yaş evreleri ile ilgili olarak bir çok izahlar yapılmıştır. Ancak biz insanın ibadetler karşısındaki sorumlulukları yönüyle yaş devrelerinin etkisi bakımından Fıkhi açıdan bakmak durumundayız.

İslam Hukukuna göre, insan hayatının sırasıyla kat ettiği merhaleler şu şekilde sıralanmıştır: Cenin (ana rahminden dünyaya gelinceye kadar geçen hamilelik dönemi) olma dönemi, gayr-i mümeyyiz (iyiyi kötüden, hayrı şerden, faydalıyı zararlı şeyden ayırtma çağına ulaşmamış) çocukluk dönemi, mümeyyiz ((iyiyi kötüden, hayrı şerden, faydalıyı zararlıdan ayırt etme çağına ulaşmış) çocukluk dönemi, ergenlik (akıl-baliğ olma) ve rüşd (olgunluk) dönemi. Bu dönemleri özetleyecek olursak şunları ifade edebiliriz.

Ceninlik dönemi ifade edildiği gibi doğuma kadar süren ortalama dokuz aylık süredir. Gayr-i mümeyyizlik dönemi, çocukluk çağıdır ve ortalama olarak yedi yaşına kadar devam eden dönemdir. Şayet çocuğun hayatında fizyolojik olarak bir anormallik söz konusu değilse, yedi yaş sınırından itibaren ergenlik çağı dediğimiz akil baliğ olma yaşına kadar geçen süreye mümeyyizlik çağı denir. Ergenlik (büluğ) çağı, dinimizde prensip olarak insanın biyolojik gelişmelerine göre sürelendirilmiştir. Genel olarak dokuz yaşını doldurmuş ve âdet görmeye başlamış kız ile oniki yaşını doldurmuş ve ihtilâm olmaya başlamış erkek çocuk artık ergenlik çağına gelmiş demektir. Fakat her iki cinste de ifade edilen biyolojik gelişmeler bir arıza sebebiyle gecikirse, İslam alimlerinin cumhuruna (geneline) göre onbeş yaşını tamamlamış olan erkek ve kız çocukları ergenlik çağına ulaşmış sayılır. Fakat İmam Ebu Hanife (rhm), erginlik çağını kızlarda onyedi, erkeklerde ise, onsekiz yaş olarak belirlemiştir. İnsan ömrünün rüşd çağı temyiz ve erginlik çağından sonra gelen dönemdir. Temyiz çağı, basit gerçekleri idrak etme dönemi, rüşd çağı ise makûl malî tasarruflara güç yetirme çağıdır. İmam Ebû Hanîfe (rhm), akıl ve ruh sağlığına sahip olarak ergenlik çağına gelmiş olan her insanın aynı zamanda rüşd çağına ermiş olduğunu kabul etmiştir.

2. *Bir yandan çocuklara ve gençlere geleceğimizin ümidi olarak bakılıyor, diğer yandan onların bazı davranışları şikayet konusu oluyor, giyim-kuşamları yadırganıyor vb. Hatta o kadar ki gençlerin yaptıkları kıyamet alameti olarak görülüyor. Hâl böyle olunca da gençler ikilem arasında kalıyor, bocalıyor. Bir yetişkin Müslümanın çocuklara ve gençlere nasıl davranması gerekir?*

Hz. Ömer (ra) Efendimiz *"Gençliği olmayan millet yok olmaya mahkumdur"* buyurmuştur. İslam'ı omuzlayan ilk neslin genellikle gençlerden oluştuğu da düşünülürse gençliğin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmış olur. Dünya hayatı öyle bir değirmendir ki, istense de istenmese de insanları öğütmekte, zaman geçmekte ve gelecek hep bugün çocukken yarın genç olmuş insanlara devretmektedir. Gençler ki, geleceğin nizamı onlara aittir. İnsanlığı onlar temsil edecektir. Bu tartışılmaz gerçek karşısında "ana, baba,

çevre, toplum ve devlet" olarak eğitim sorumluluğu üzerinde olanlar, gereken tedbiri almak durumundadırlar. Aksi takdirde sorumluluk omuzlarında kalır; şikayet etmede de hakları olmaz.

İslâm, çocukları ve gençleri, İslâm toplumunun birer mümtaz üyeleri hâline getirmek için, bir dizi tedbir almış, bu anlamda müesseseler kurmuştur. Örneğin, aile, mescid, eğitim, öğretim, yardımlaşma ve eğlence müesseseleri bunların en önemlileridir.

Sağlam temeller üzerine kurulmuş olan bir Müslüman aile kurumu, karşılıklı hak ve hukukun korunduğu, huzur, güven ve sevgi ortamının egemen olduğu mutluluk yuvasıdır.

İslam'ın örnek olarak sunduğu camiler, içinde ibadet edilen, eğitim ve öğretim yapılan, evlenme akid ve merasimleri tertip edilen, dâvalara bakılan, kanun yapılan, kararlar alınan; hatta millî oyunlar oynanan mekanlardı. Halbuki ibadetin dışında yapılan diğer aktiviteler için o günkü şartlara uygun olarak, ek binalar inşa edilebilirdi. Peygamber Efendimiz (as), bütün bu faaliyetleri mescitte yaparken, aslında ashabını ve ümmetini irşat ve terbiye etmek; bir metod ortaya koymak istiyordu. Bu uygulamada bir bütünlük ve tutarlılık vardı. İsteniyordu ki, ibadetten eğlencesine varıncaya kadar, bütün davranışlarda bir bütünlük ve tutarlılık olsun. Çocuk ve genç, ailede aldığını okulda, okulda aldığını toplumda kaybetmesin, aksine beslesin, geliştirsin ve bütünleştirsin.

Bu gün çocuklarımız ve gençlerimiz, bir bunalım girdabına yakalanmışsa, kökeninde çelişki ve tutarsızlık olan faktörler vardır. Bir toplumda yetişen genç, ailede aldığı değer hükümlerini okulda kaybederse, diyelim ki okuldan aldığı güzellikleri toplum hayatına girdiğinde bulamazsa çelişki ve bunalımdan kurtulmak elbette mümkün olmaz.

Bu duruma düşmüş olan bir nesle nasıl davranmak gerekir diye baktığımızda karşımıza Alemlere Rahmet olarak gönderilen yegane rehberimiz Peygamber Efendimiz (as) çıkmaktadır. Efendimiz (as)'ın örnekliğinde kurulan aile düzeni, ruh ve beden sağlığı içinde yetişmiş, mescitten terbiyesini almış, ibadetinden tutun hayatın her yönü için donatılmış, gençlerden oluşan bir cemaat yetişmiş ki, biz o nesle altın nesil diyoruz. Mescid-i Nebevi içinde Kur'an ve Sünnet ilimlerinin yanında, onlara siyaset, liderlik, komutanlık, lisan, diplomasi, hayatın her yönü ile ilgili mesleki bilgilerin yanında ticaret vs. bütün bilgileri ve ahlaki faziletleri öğretmişti. Gençlerine öyle sahip çıkmıştı ki, onları etrafından uzaklaştırmamak için cami içinde sportif faaliyetlere bile izin vermiş, onları eşleştirerek güreş tutmalarına bizzat kendisi temaşa etmişti. Genç nesle güvenmiş ve onlara geniş ölçüde haklar ve vazifeler vermiştir. Bizim gençliğimize muamele noktasında en büyük örneğimiz işte bu uygulama olmalıdır.

3. Gençler toplum içerisinde hangi haklara sahiptir?

Gençlik yaşı, büluğ çağı ile başlar. Bu çağdan itibaren de sorumluluk dönemi başlar. Dolayısıyla hayatın her alanında artık gençlik var olacak ve hukuki bütün haklarını kullanabilecek demektir.

İnsanlar, hukuki olarak iki hakka sahiptirler. Birincisi medeni haklardan istifade (vücup) hakkı. İkincisi ise, medeni hakları kullanma (eda) hakkı. Birinci hakka bütün insanlar doğuştan itibaren sahip olurlar. İkinci hakka ise, eda ehliyetine sahip olan insanlar sahip olurlar.

Temyiz çağına ulaşmış olan çocuklar, lehlerine olabilecek her türlü hukuki haklarını kullanma haklarını eda etme çağına ulaşmış olurlar ve tasarrufta bulunabilirler. Fakat aleyhlerine ve zararlarına olabilecek tasarruflarda bulunamazlar. Bu anlamdan olmak üzere, bağışlama, vakfetme, kefalet, boşama gibi hukuki tasarruflara ehil olamazlar. Çünkü eda ehliyetine sahip değillerdir. Onlar böyle haklarını velileri veya vasileri aracılığıyla yerine getirebilirler.

Erginlik çağına ulaşmış olan gençler ise, İslâm hukukunun onlara verdiği bütün hakları tam olarak kullanma ve istifade etme ehliyetine sahiptirler. Örneğin, ibadetler, evlenme, boşanma, askerlik, hatta devlet başkanlığı görevini üstlenme tasarrufuna varıncaya kadar bütün tasarruf ve salahiyetlere sahip olurlar. Yani rüşdüne ermiş bir insan hangi haklara sahip ise, gençler de o haklara sahiptirler.

Tarih boyunca büyük kahramanlardan bir çoğunun genç insanlardan oluştuğunu düşünürsek gençlik döneminin ne kadar önemli olduğunu anlamış oluruz. Bundan dolayıdır ki, müslümanlar olarak gençliğe büyük ehemmiyet vermemiz gerekmektedir. Bilhassa camilerimize gelen ve bazan bize göre dış görünüşleriyle farklılık arzeden kılık ve kıyafetlerine rağmen gençlerimizi kendimizden uzaklaştırmamaya gayret edelim. Gençliğimizin geleceğimiz olduğunu unutmamalıyız.

4. Nuh Tufanı'nın son anına kadar Hz. Nuh oğluna yavrucuğum diye hitap ederken günümüzde çocuğunun başını okşamayan, güzel söz söylemeyen ve takdir etmeyen ebeveynlere ne tavsiye edersiniz?

Kur'an ve Sünnetin çocuklara davranış konusundaki sahnelere baktığımızda biz Müslümanların çocuklara nasıl muamele etmemiz gerektiğini anlarız. Lokman suresinde defalarca tekrarlanan *"Ya Buneyye-Ey Oğulcağızım"* tabiri, çocuklara nasıl ta yüreğin derinliklerinden gelerek yapılacak hitap tarzını bize öğretirken; küfürde ısrar eden, Peygamber olan babasıyla dalga geçen putperestlerle hareket eden oğluna karşı bütün merhamet ve şefkat hisleriyle dopdolu hitap tarzıyla seslenen Nuh (as)'ın şu nidasından alacağımız büyük ibretler vardır. Tufan başladığında, bu tufandan sadece gemiye binecek insanların kurtulacaklarını bilen Nuh (as), o gün dalgalar arasında kalıp boğulacak oğluna tam bir babalık şefkati ile şöyle seslenmişti: *"Yavrucuğum, gel, bizimle beraber (gemiye) bin! Kâfirlerle beraber olma!"*[1] Ayetteki hitap tarzında fasık, facir, kafir ve müşrik bile olsa evladın dışlanmaması, son haddine kadar ona sahip çıkma ve dışlamama gereğinin eğitimi ve edebi vardır. Bugün çok basit sebeplerle evladını dışlayan, onu ev ve

[1] Hud sûresi, 11:42

ailesinden kovan, adeta canavarların ağzına yem diye atan ailelerin varlığı bir gerçektir. Ebeveynler olarak sabırla çocuklarımızla yakından ilgilenmeye devam etmemiz gerekir.

Çocuklara yapılacak iyi muamele konularında Allah Rasûlü (as)'ın şu uyarıları da kulaklarımıza küpe olmalıdır:

Resul-i Ekrem (sav) bir gün şöyle buyurdu: *"Yazıklar olsun ahir zaman babalarına!"*

Bunun üzerine ashap sordu: *"Yoksa müşrik mi olacaklar?"* Peygamberimiz (sav) şöyle buyurdu: *"Hayır, Müslüman kalacaklar; ama çocuklarına dini öğretmeyecek ve hatta çocukları dini öğrenmek istediklerinde onlara engel olacak ve onları dünya malı kazanmaya sevk edeceklerdir. İşte ben böyle babalardan uzağım; onlar da benden uzaktırlar."*[2] *"Çocuklarınıza saygılı davranın, onlarla alay etmeyin, onlara hakaret etmeyin, aptal ve cahil gibi lakaplarla onları çağırmayın."*[3]*"Çocuklara sevgi ve şefkatle davranmayanlar ve büyüklere saygı göstermeyenler bizden değildir."*[4] Allah en iyisini bilir.

M. Hulusi Ünye

Ünye

[2] Müstedrek'ül-Vesâil, c.2, s.625

[3] El-Kâfi, c.6, s.47

[4] Mecmuat'ul Verram, c.1, s.34